

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2545

วีรชนสยาม

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

'สมภพเขินถูกยกเป็นฮีโร่เอเชีย'

หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 25 เมษายน 2545 รายงานในกรอบเล็กๆ ด้วยพาดหัวข่าวข้างต้นนี้ เมื่อนิตยสาร *Time* (April, 29 2002) ยกย่องนายสมภพ จันทกา เป็นวีรชนเอเชีย (Asian Heroes) ร่วมกับ 'ผู้นำ' ในประเทศต่างๆ ในเอเชียอีก 24 คน

สมภพ จันทกา เป็นใคร มาจากไหน ผู้คนในสังคมไทยจำนวนน้อยนักที่รู้จัก หรือเคยได้ยินชื่อเขา สื่อมวลชนไทยไม่เคยรายงานข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของเขา หากมิใช่เป็นเพราะได้รับการยกย่องจากนิตยสาร *Time* สมภพ จันทกาคงไม่มีโอกาสปรากฏชื่อบนหน้าหนังสือพิมพ์ หรือปรากฏเป็นข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์

สมภพ จันทกา เป็นผู้อำนวยความสะดวกหนีถูกหญิง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นนักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ผู้อุทิศชีวิตในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนมิให้ถูกล่วงละเมิดทางเพศและถูกหลอกให้ไปค้าประเวณี ตลอดช่วงเวลาอันยาวนานถึง 13 ปี แม้หลายครั้งหลายคราต้องเผชิญภัยคุกคามสวัสดิภาพแห่งชีวิตก็ตาม เขาเคยถูกเสนอชื่อให้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพถึงสองครั้งสองครา

ในจังหวะเดียวกับที่นิตยสาร *Time* ยกย่องสมภพ จันทกาเป็นวีรชนเอเชีย พิเศษผู้ชาญฉลาดได้รับรางวัล Goldman Environmental Prize ในฐานะผู้มีบทบาทในการอนุรักษ์ป่าชายเลนและปฏิสังขรณ์ระบบเศรษฐกิจชายฝั่งทะเลของประเทศไทย พิเศษผู้ก่อตั้งสมาคมหยาดฝนในจังหวัดตรังในปี 2528 และมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายชาวม้งพื้นบ้านภาคใต้ 13 จังหวัด เพื่อร่วมกันอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้ยั่งยืน

สมภพ จันทกา และพิศิษฐ์ ชาญเสนาะ นับเป็นวีรชนสยามแห่งปรัตยุบันสมัย วีรชนคนกล้ามีอยู่ทุกแห่งหนในสังคมสยาม ราษฎรในแต่ละชุมชนต่างรับรู้และตระหนักแก่ใจว่า ใครเป็นวีรชนคนกล้าของตน ในอดีตกาล ชนชั้นปกครองมีอำนาจผูกขาดในการชี้ว่า ใครเป็นวีรชนสยาม ด้วยการชี้ขาดและด้วยการใช้อำนาจรัฐของชนชั้นปกครอง รายชื่อวีรชนสยามถูกบรรจุไว้ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ เพื่อให้เยาวชนท่องจำ ทั้งข้อมูลที่เป็นจริงและข้อมูลที่เสกสรรคขึ้นเพื่อบงบอก 'วีรกรรม' ของ 'วีรชน' เหล่านั้น การเติบโตใหญ่ของประชาสังคมทำให้ชนชั้นปกครองสิ้นอำนาจผูกขาดในการชี้ขาดว่า ใครเป็นวีรชนสยามอีกต่อไป ราษฎรมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น ในการเลือกวีรชนสยามของตนเอง เมื่อสังคมเศรษฐกิจสยามผนวกเข้ากับสังคมเศรษฐกิจโลก และระบบทุนนิยมสยามผนึกจนเกือบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับระบบทุนนิยมโลก พลังภายนอกสยามประเทศมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดว่า ใครเป็นวีรชนสยาม ไม่ว่าจะเป็น นิตยสาร *Time* หรือ Goldman Environmental Foundation

การเติบโตใหญ่ของประชาสังคมและพลังเศรษฐกิจทุนนิยมโลกไม่เพียงแต่กัดเซาะอำนาจผูกขาดของชนชั้นปกครองในการกำหนดวีรชนสยามเท่านั้น หากทว่ายังมีผลให้เกณฑ์ว่าด้วยวีรชนสยามแปรเปลี่ยนไปด้วย

คำถามพื้นฐานในประเด็นนี้ก็คือ *วีรกรรมอะไรบ้างที่ทำให้บุคคลมีสถานะเป็นวีรชน ?*

ในอดีตกาล ผู้ที่มีบทบาทในการปกป้องรักษาแผ่นดินและขับไล่อิทธิพลศัตรูที่ดี ผู้นำในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชอธิปไตยของประเทศก็ดี มักได้รับยกย่องเป็นวีรชน เมื่อระบบจักรวรรดินิยมในรูปแบบดั้งเดิมสิ้นพลัง การต่อสู้เพื่อความเป็นชาติและความมั่นคงแห่งชาติมิใช่เกณฑ์ในการกำหนดวีรชนอีกต่อไป

วีรชนสมัยใหม่มักเป็นผู้นำการต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ต่อสู้ในสงครามขจัดปัญหาความยากจน ต่อสู้ในสงครามสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ต่อสู้ในสงครามทางความคิด ต่อสู้ในสงครามวัฒนธรรม ต่อสู้ในสงครามเศรษฐกิจ ฯลฯ ประพฤติกรรมต่างๆเหล่านี้ได้รับยกย่องเป็นวีรกรรมสมัยใหม่ เมื่อนิยามของวีรกรรมเปลี่ยนแปลงไป เกณฑ์การคัดสรรวีรชนย่อมแปรเปลี่ยนไปด้วย

คนที่จะเป็นวีรชนได้ ไม่เพียงแต่จะต้องมีประพฤติกกรรมที่ถือเป็นวีรกรรมเท่านั้น หากยังต้องมีความยืนหยัดในการประกอบวีรกรรมดังกล่าวด้วย หากมิใช่ความยืนหยัดในการต่อสู้

ราษฎรในท้องถิ่นย่อมมองไม่เห็นวีรกรรม เมื่อราษฎรในท้องถิ่นมองไม่เห็นวีรกรรมเสียแล้ว จะให้ราษฎรท้องถิ่นอื่นมองเห็นอะไรได้ วีรกรรมต้องเป็นประโยชน์ต่อประชาสังคม ผู้คนที่ได้รับยกย่องเป็นวีรชนมักประกอบกรรมาที่เป็นประโยชน์ต่อประชาสังคมโดยมิได้หวังผลประโยชน์ส่วนบุคคล

ในอดีตกาล วีรชนสยามอาจหาได้ในระบบราชการและในตลาดการเมือง ในปัจจุบัน ระบบราชการและตลาดการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐสภาสิ้นศักยภาพในการผลิตวีรชน ทุกวันนี้ หากต้องการหาวีรชนสยามจะต้องหาในภาคประชาสังคม นับวันผู้นำ NGOs คนแล้วคนเล่าได้รับยกย่องเป็นวีรชนสยามเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หลายคนประกอบวีรกรรมเพื่อสังคมสยามโดยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ แต่มิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสยาม มิใช่ต้องกล่าวว่า สมาชิกรัฐสภาบางภาคส่วนกันประนาม NGOs โดยที่ตนประกอบแต่อภัยกรรม

รัฐบาลอารยประเทศมีระบบการจัดสรรงบประมาณที่เกื้อกูลให้ภาคประชาชนมีบทบาทในการพัฒนาประเทศร่วมกับรัฐบาล การจัดสรรงบประมาณแผ่นดินมิได้จำกัดเฉพาะส่วนราชการ หากแต่สามารถจัดสรรงบประมาณแก่ภาคประชาชนได้ด้วย วีรชนคนกล้าที่กระจัดกระจายอยู่ในชนบทสยามสมควรได้รับการเกื้อหนุนจากรัฐบาลในการประกอบวีรกรรม ในเมื่อวีรกรรมเหล่านั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาสังคม และรัฐบาลมีความสามารถอันจำกัดในการประกอบวีรกรรม

รัฐบาลและสำนักงานงบประมาณควรเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินโดยไม่จำกัดเฉพาะส่วนราชการ รัฐบาลและสำนักงานงบประมาณควรเสาะหาวีรชนสยาม และจัดสรรงบประมาณเพื่อให้คนเหล่านั้นประกอบวีรกรรมเพื่อประชาสังคม ทุกวันนี้ รัฐบาลประกอบทุรกรรมด้วยการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเป็นเงินช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านที่มีผู้นำเผด็จการ เหตุใดรัฐบาลจึงหาช่องทางในการจัดสรรงบประมาณแก่ต่างประเทศได้ แต่กลับไม่พยายามปฏิรูประบบการงบประมาณเพื่อเกื้อกูลการประกอบวีรกรรมของภาคประชาชน